

вони практично ідентичні? Художник помічає, що є універсальні, загальні закони краси, всі вони мають бути абстрактними, сприймаються як усвідомлено, і несвідомо. Абстрактне мистецтво, зберігаючи цю універсальну красу, одночасно стає ще й способом максимальної передачі суб'єктивного світу художника, його підсвідомості, пов'язаного з індивідуальним досвідом та переживаннями, тобто способом висловлювати невимовне, те, що не може бути виражене в словах. Художники в абстрактних композиціях передають невербальний зміст, який зчитується глядачами за допомогою їхнього несвідомого досвіду.

Література:

1. У Гуаньчжун. Хуэйхуа дэ синши мэй (Красота форми в живописи). *Мейшу*. 1979. № 5. С. 35-42.
2. Титаренко М. Духовная культура Китая. Искусство. Москва : Восточная литература, 2008. 876 с.
3. Неглинская М. А. Современное изобразительное искусство. Москва : «Наука», 2006. 1340 с.
4. Завадская Е. В. Ци Байши. Москва : Искусство, 1982. 230 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-178-7-36>

ФОРМУВАННЯ ЦІНОВОЇ ПОЛІТИКИ ТВОРІВ ГРАФІКИ У ХІХ СТОЛІТТІ НА ГОЛАНДСЬКИХ МИСТЕЦЬКИХ ПЛАТФОРМАХ

Черкашина Н. О.

*аспірантка кафедри мистецтвознавчої експертизи
Національна академія керівних кадрів культури та мистецтв,
головний судовий експерт
Харківський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ
м. Харків, Україна*

При дослідженні графічних робіт з колекції Харківського художнього музею виникла необхідність у вивченні представлення акварелей на мистецькому ринку Європи у ХVІІІ століття, процесу формування цін відносно попиту та пропозицій акварелей у порівнянні з олійним живописом. Робота була проведена на опрацюванні архівних даних

з виставок «Голландської графічної компанії малювання» та серії виставок «Живих майстрів» у Нідерландах.

У XVIII столітті Голландія не мала великого впливу у міжнародній мистецькій арені і як результат художникам XIX століття була поставлена складна задача з подолання високих встановлених планок. У 1808 році відбулась перша виставка «Живих майстрів» і це була перша спроба, так званого, «низького старту» сучасного мистецтва та розвиток його у Нідерландах. Ініціатива проведення виставки «Живий майстрів» походила від короля Луї Наполеона, великого поціновувача науки та культури, котрий, за час свого недовгого правління, вжив заходів по стимуляції та розвитку гуманітарних наук. «Приклад французької системи, Голландія перейняла досвід проведення виставок, організованих урядом. Спершу виставки проводились почергово, кожні два роки, то в Амстердамі, то у Гаазі. З 1861 року виставки проводились один раз у три роки, а у кінці XIX столітті – один раз у чотири роки» [1, с. 131]. Через обмежені виставкових можливостей художніх асоціацій у першій половині XIX столітті, сучасні художники залежали від продажів та представленість на виставках. Гнучка політика розміщення робіт на виставці «Живих майстрів» була розрахована на широке коло національних та закордонних художників. Творіння відомих та невідомих художників розташовувались поруч. Кількість заявок була високою, відхилень було мало. Таким чином, на виставку потрапляли роботи багатьох дилетантів. Незважаючи на те, що ця ініціатива, безумовно, сприяла популярності та поширенню сучасного мистецтва, переповнені виставкові зали зазнали серйозної критики.

У середині XIX століття зростання асоціацій художників надало альтернативу професійним художникам. Коли, витвір мистецтва зникає серед сотень експонатів на виставці «Живий майстрів», та отримає додатковий шанс зайняти почесне місце на невеликих виставках художніх союзів з вибірковим принципом, як, наприклад, у випадку «Голландської графічної компанії малювання».

При порівняльному дослідженні двох виставок союзу «Голландської графічної компанії малювання» та виставки «Живих майстрів», які відбулись у 1878 році у Гаазі, було встановлено, що мистецький союз представив 113 малюнків 41-го художника, на супротив, на виставці «Живих майстрів» було представлено не менш 490 робіт 350-ти художників. Для художньої асоціації 1878 рік був початком великого періоду. Виставка Гаазької асоціації не поступалась популярній виставці «Живих майстрів» про це свідчить кількість відвідувачів, яка складала 4188 осіб. Необхідно розуміти, що Гаазьке художнє товариство виставляло тільки малюнки. «Різноманітні художні витвори

представлені на виставці «Живих майстрів», і цим різноманіттям приваблювали широку аудиторію. У публіки був вибір поміж живописних олійних картин, була представлена скульптура, акварелі, малюнки, пастелі, офорти, проекти архітекторів та вироби домашніх промислів» [2, с. 150].

Із 113 рисунків, представлених на виставці художнього товариства, 43 були продані на загальну суму 13585 гульденів, що у середньому, складає 316 гульденів за малюнок. Проте, середня ціна продажу цього року складає 358 гульденів за твір. «За 60 гульденів, ви можете придбати акварельний малюнок, зроблений Тоні Оффермансом, акварель «Малагуена», написана італійцем Піо Йорісом, була найдорожчою виставленою роботою, за ціною 1250 гульденів. Середня ціна пропозицій на виставці «Живих майстрів» складала трохи вище 716 гульденів» [3, с.198]. Можливо припустити, що така цінова різниця, частково пов'язана з тим, що на виставці були представлені здебільш картини олією. Наприклад, запитувана ціна за малюнок вугіллям Дж.М.А. Ріке була 15 гульденів, одночасно було представлено на продаж 6 картин цього автора, виконаних олією за запитуваною ціною не менше 5000 гульденів.

Хоча на обох виставках переважали голландські художники, зарубіжні або голландські художники, котрі у той час проживали за кордоном, також приймали активну участь у виставках. У «Голландській графічній компанії малювання» 31,7 відсотка учасників приїздили із-за кордону: роботи англійських, бельгійських, а особливо італійських художників, представляли цікавий контраст з роботами митців з Нідерландів. Доля іноземних експонентів на виставці «Живих майстрів» була трохи вищою, а саме 38,3 відсотка, але виставка мала більш яскравий інтернаціональний відтінок завдяки представникам семи різних країн. Значна кількість німецьких представників, бельгійські та французькі художники, два шведських художники прислали свої твори до Гааги на виставку «Живих майстрів». Асоціація художників «Голландської графічної компанії малювання», з іншого боку, підтримувала хороші контакти з деякими італійськими художниками акварелістами, які щороку сумлінно представляли свої роботи.

Між двома виставками спостерігається контраст і у жанрах представлених робіт. На обох виставках понад третину пропозиції складали пейзажі. За пейзажами слідував портрет. У «Голландській графічній компанії малювання» міський пейзаж складав 8,8 відсотка і посідав третє місце. Однак на виставці «Живих майстрів» це місце належало натюрмортам – 5,5 відсотка. Колись піднесений натюрморт, враховуючи

його невелику частку в обох виставках, втратив великий інтерес у аудиторії тогочасної сучасності.

Незважаючи на різку критику та нові виставкові можливості, мистецьких об'єднань, виставка «Живих майстрів», формувала важливий ринок збуту. Хоча професійні художники, вважали за краще відправити свої роботи до виставок, яким часто передувало суворе голосування та вибірковість, проте більшість одночасно продовжувала регулярно представляти свої роботи на виставці «Живих майстрів». Наприклад, 27 з 41 художника не тільки виставили свої роботи у «Голландській графічній компанії малювання», але й взяли участь у виставці «Живих майстрів» того ж року. На останній, художники часто представляли картини олією, що сьогодні дає змогу порівняти ціни малюнку та олійної картини одного художника на різних виставках. Акварель А. Мауве коштувала від 350 до 450 гульденів у «Голландській графічній компанії малювання» та поступилась його представленої роботі, яка була продана на виставці «Живих майстрів» за 1200 гульденів. Запитувана ціна за акварель Г.В. Месдага у 1878 коливалася від 350 до 600 гульденів. Проте картина цього ж художника коштувала від 1000 до 2500 гульденів. Відомий Й. Израельс міг попросити 1200 гульденів за акварель, проте його картина маслом, представлена на виставці «Живих майстрів», була втричі дорожчою – 3600 гульденів.

Можливо зробити наступні висновки: виставка «Голландській графічній компанії малювання» перевершила виставку «Живих майстрів» за ретельним відбором робіт. У цьому немає нічого дивного, адже художня компанія ставила якість вище за кількість. Проте виставка «Живих майстрів» давала найкращий загальний огляд сучасного мистецтва.

Література:

1. Stolwijk Ch. *Uit de schilderswereld: Nederlandse kunstschilders in de tweede helft van de negentiende eeuw*. Leiden, 1998. 416 p.
2. Marius G. *De Hollandsche schilderkunst in de negentiende eeuw*. Den Haag, 1920. 286 p.
3. Hoogenboom A. *De stand des kunstenaars: de positie van kunstschilders in Nederland in de eerste helft van de negentiende eeuw*. Leiden, 1993. 255 p.